

AV-Pakkens baggrund og perspektiver

2. maj 2011

Orienteringskrivelse
CSC

Med "AV-Pakken" har folkebibliotekerne fået et bredt spektrum af muligheder for at anvende audiovisuelle materialer (AV-materialer) i formidlingen. Der er tale om en ordning, hvor Statsbiblioteket på grundlag af aftaler med de ophavsretlige forvaltningsorganisationer tilbyder folkebibliotekerne en samlet løsning for brug af ophavsretligt beskyttede værker på det audiovisuelle område. Den enkelte kommunes biblioteksvæsen kan ved aftale med Statsbiblioteket mod betaling få ret til at anvende de omfattede brugsrettigheder til en pris, der er fastsat i forhold til kommunens indbyggertal.

I sit produktbrev i afsnittet "Det med småt" har Statsbiblioteket givet en udførlig beskrivelse af AV-Pakkens elementer og de hertil knyttede vilkår (produktbrevet er tilgængeligt på Statsbibliotekets hjemmeside).

Der redegøres her nærmere for AV-pakkens forhistorie, dens sammensætning og den valgte aftalemodel. Endvidere omtales vanskeligheden ved at klarere den omfattede ret til brug af tv-udsendelser, ligesom nogle perspektiver ved AV-Pakken trækkes klarere frem.

1. AV-Pakkens baggrund

AV-Pakken har en længere forhistorie. En arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra bibliotekssektoren var i medio 2009 blevet nedsat i Styrelsen for Bibliotek og Mediers regi for at afdække folkebibliotekernes behov for at anvende audiovisuelle materialer i formidlingen. Med hensyn til brug af musikværker påpegede arbejdsgruppen, at bibliotekerne efterspurgte pakked løsninger, hvor der kunne fremføres baggrundsmusik i biblioteksrummet samt musik i forbindelse med afholdelse af arrangementer og foredrag. Det kunne endvidere på grundlag af bibliotekernes tilbagemeldinger konstateres, at der var et udbredt ønske om adgang til fremførelse af DR's tv-kanaler i biblioteksrummet. Der blev også peget på muligheden for en bredere fremførelse af tv som flow (direkte tv) fra andre tv-kanaler, primært nyhedsudsendelser og børneprogrammer. Blandt bibliotekernes andre ønsker bør det nævnes, at bibliotekerne gerne så, at alle rettigheder kunne klareres i forbindelse med visning af film under aftalen med MPLC.

Statsbiblioteket havde samtidig over en længere periode haft drøftelser med Copydan Verdens TV om nogle af de samme spørgsmål vedrørende rettighedsklarering af folkebibliotekernes brug af AV-materialer. Hvad angår fremførelse af tv i biblioteksrummet, hører det med til forhistorien, at spørgsmålet om bibliotekernes brug af DR's tv-udsendelser ud over i arbejdsgruppens regi i de seneste år også var blevet rejst i diverse biblioteksfora, og at styrelsen over for Kulturministeriet derfor havde tilkendegivet, at man ville inddrage visning af DR-udsendelser i eventuelle kommende forhandlinger om bibliotekernes brug af AV-materialer.

På denne baggrund besluttede Statsbiblioteket og Styrelsen for Bibliotek og Medier sammen at indlede forhandlinger med de ophavsretlige forvaltningsorganisationer. Dette resulterede i aftalen af 2. november 2010 om folkebibliotekernes brug af au-

diovisuelt materiale. Aftalen er indgået mellem på den ene side Statsbiblioteket og på den anden side Copydan Verdens TV, KODA og Gramex. Der er senere indgået en tillægsaftale af 15. februar 2011, hvorved UBOD er indtrådt som aftalepart på rettighedshaversiden.

1.1 Pakkens sammensætning

AV-Pakken giver på nuværende tidspunkt adgang til at bruge følgende rettigheder:

- 1) Visning af tv som flow-tv (samtidig visning) på folkebiblioteker og kommunale kontorer.
- 2) Visning af enkelte af DR's tv-udsendelser tidsforskudt på biblioteket.
- 3) Fremførelse af baggrundsmusik i biblioteksrummet.
- 4) Fremførelse af musik ved arrangementer på biblioteket.
- 5) Fremførelse af musik ved koncerter på biblioteket.
- 6) On demand-streaming af reklamefilm (kulturarv) til brugernes egne computere.

I aftalen af 2. november 2010 er også anført on demand-streaming af DR's tv-udsendelser. Af tillægsaftalen følger imidlertid, at dette kræver yderligere samtykke fra rettighedshaverne, og at denne brug ikke kan forventes realiseret i den beskrevne form. Om, og i givet fald i hvilken form, bibliotekerne vil kunne streame DR-udsendelser, må således bero på fremtidige drøftelser mellem aftaleparterne.

Et bemærkelsesværdigt positivt aspekt ved aftalen er dens spændvidde. Det er med en enkelt aftale lykkedes at klarere en stor mængde af ophavsrettigheder til brug for bibliotekerne. Dertil kommer, at alle implicerede rettighedshavere er parter i aftalen, sådan at et biblioteksvæsen, der har indgået aftale med Statsbiblioteket, ikke skal foretage nogen yderligere klarering af de omfattede rettigheder. Det skyldes, at UBOD, som forvalter tv-foretagendernes (herunder DR's og TV2's rettigheder), ved tillægsaftalen er indtrådt som aftalepart. Også det forhold at bibliotekerne og DR på visse områder har et tæt samarbejde, gør UBOD til en vigtig aftalepart.

De forskelligartede rettigheder har alle det fællestræk, at de vedrører offentlig fremførelse af ophavsretligt beskyttede værker. Når bortses fra on demand-streaming af reklamefilm, er de endvidere karakteriseret ved at bestå i fremførelse for offentligheden i det fysiske rum. Streaming af reklamefilm er medtaget, fordi aftalen herved også kommer til at indeholde et element af formidling af kulturarv. Bibliotekerne kan således som et retro- og undervisnings/læringsindslag tilbyde brugerne streaming fra Statsbibliotekets samling af mere end 50.000 nye og ældre reklamer fra biograferne og TV2.

Et andet væsentligt træk ved AV-Pakken er, at der er tale om brug af rettigheder, der hidtil enten ikke har kunnet klareres eller er blevet klareret fra gang til gang, som det rammende er udtrykt i præamblen til aftalen af 2. november 2010.

Uanset at der undertiden i pakked løsninger foretages en sammenkobling af attraktive og mindre interessante elementer, er AV-Pakken blevet sammensat sådan, at den i videst muligt omfang dækker de behov på det audiovisuelle område, som bibliotekerne har påpeget, og alle elementer i AV-Pakken er indført på Statsbiblioteket og styrelsens foranledning. Der er i den forbindelse grund til at nævne, at det aldrig

har været intentionen, at AV-Pakken skulle løse samtlige problemer vedrørende bibliotekernes rettighedsklarering på området. Det havde fx ikke været hensigtsmæssigt at inddrage spørgsmålet om klarering af musikrettigheder mv. til visning af film i henhold til MPLC-aftalen under forhandlingerne om AV-Pakken, da der er tale om både forskellige aftalemodeller og aftaleparter. Men forhandlingerne om AV-Pakken har på den anden side bevirket, at styrelsen nu også er i dialog med nogle af rettighedshaverne om en løsning på rettighedsklareringen vedrørende MPLC-aftalen.

Det skal endvidere nævnes, at man med AV-Pakken utvivlsomt har fået en ordening, som er både billigere og lettere at administrere, end hvis der alternativt var indgået flere mindre aftaler om brug af de enkelte rettigheder.

1.2 Aftalekonstruktionen

Groft sagt kan man sige, at der er tre aftalemodeller vedrørende bibliotekernes klarering af brug af ophavsrettigheder. For det første er der rammeaftalen, hvor bibliotekerne eller bibliotekskommunerne indgår aftale med rettighedshaverne i henhold til forud aftalte vilkår, som typisk er forhandlet af en eller flere repræsentanter for bibliotekssektoren. En anden model er, at en sammenslutning af biblioteker i et (indkøbs)konsortium indgår aftale med rettighedshaverne, eventuelt i henhold til mandat fra biblioteker, der ikke deltager i konsortiet. Endelig er der den model, hvor aftale indgås mellem rettighedshaverne og en eller flere aktører i bibliotekssektoren, der herefter videresælger de omfattede brugsrettigheder til bibliotekerne.

Den sidstnævnte model er anvendt i aftalen om AV-Pakken. Det er Statsbiblioteket, der i henhold til aftalen med rettighedshaverne af 2. november 2010 og tillægsaftalen af 15. februar 2011 har erhvervet de omhandlede rettigheder, og som herefter udbyder dem til kommunernes biblioteksvæsener. Denne model forekom at være mest velegnet i forhold til det ønskede resultat. Modellen har den fordel, at rettighedshaverne er blevet frigjort for administration af ordningen, hvilket selvfølgelig har påvirket prisen for den samlede aftale til gunst for bibliotekerne. Fordelen kunne imidlertid kun opnås, fordi Statsbiblioteket i forvejen har erfaring med varetagelse af lignende ordninger og har et godt samarbejde med rettighedshaverne på andre områder. Modellen har generelt den ulempe, at den aftalepart, der skal betale vederlaget for de omhandlede rettigheder, selv bærer hele risikoen for videresalget af rettighederne. I aftalen om AV-Pakken er denne risiko søgt elimineret, idet der er fastsat en drop out-klausul, hvorefter Statsbiblioteket uden betingelser kan bringe aftalen til ophør, hvis det viser sig, at Statsbiblioteket ikke kan opnå det aftalte vederlag ved videresalg af rettighederne.

2. Vanskeligheden ved rettighedsklarering for fremførelse af tv-udsendelser

Ophavsretten består bl.a. i at råde over et værk ved at gøre det tilgængeligt for almenheden ved offentlig fremførelse. Der er typisk mange rettighedshavere involveret i forbindelse med offentlig fremførelse af tv-udsendelser. Der er for det første de rettighedshavere, hvis værker indgår i den pågældende tv-udsendelse, fx komponister, forfattere og skuespillere. Tv-udsendelsen kan endvidere som filmværk

udgøre et selvstændigt ophavsretligt beskyttet værk. Også vedkommende tv-foretagende, fx DR, har eneret til offentlig fremførelse af sine tv-udsendelser.

Den både omfattende og komplekse rettighedsklarering udgør en større udfordring, når der skal indgås aftale om brug af tv-udsendelser, og det har da også været tilfældet for aftalen om AV-Pakken, hvor de involverede parter på rettighedshaversiden har haft vanskeligheder med at nå til enighed om bibliotekernes brug af tv-udsendelser og vilkårene herfor. Det har betydet, at Statsbibliotekets udbud af AV-Pakken er blevet forsinket, ikke kun i forhold til hvad der oprindeligt var planlagt, men også i forhold til bibliotekernes budgetlægning. Det er derfor vedtaget, at Statsbiblioteket udbyder AV-Pakken til bibliotekerne i hele 2011 som betaling pr. måned, uanset at Statsbibliotekets administration af ordningen herved i en overgangsperiode bliver mere omstændelig.

Mens et bibliotek med AV-Pakken nu kan vise en række tv-kanalers udsendelser som flow-tv (samtidig visning) og endvidere vise visse af DR's tv-udsendelser tidsforskudt, må det anses for udelukket lovligt at vise tv-udsendelser uden AV-Pakken. Hvis et bibliotek måtte hævde, at det også forud for AV-Pakkens indførelse offentligt har kunnet vise tv-udsendelser, har man næppe overholdt ophavsretslovens regler fuldt ud. Som det fremgår af det ovenfor anførte, kan offentlig visning af tv-udsendelser kun ske med tilladelse både fra tv-foretagendet, fx DR, og fra de rettighedshavere hvis værker indgår i tv-udsendelserne. For en ordens skyld skal det i den forbindelse bemærkes, at betaling af medielicens, der er en offentligretlig afgift, intet har med rettighedsklarering at gøre, og derfor heller ikke berettiger til ophavsretligt brug af tv- og radioudsendelser.

3. Perspektiver i AV-Pakken

3.1 En dynamisk aftale med få begrænsninger

AV-Pakken udmærker sig for det første ved kun at have ganske få begrænsninger knyttet til brugen af de omhandlede rettigheder. Det har været aftaleparternes intention, at det er så enkelt som overhovedet muligt for bibliotekerne at administrere AV-Pakken. Dette kan illustreres med et eksempel. Et fysisk bibliotek kan med AV-Pakken årligt afholde op til 10 arrangementer med musik og op til 5 koncerter, men der er tale om gennemsnitstal. Hvis dette antal overskrides, udløses der ingen efterregning til biblioteket, men på grundlag af bibliotekernes faktiske brug af musik ved arrangementer og koncerter kan rettighedshaverne drøfte vederlaget for aftalen med Statsbiblioteket med virkning for det efterfølgende år.

Det ligger i sagens natur, at der altid vil være fastsat grænser for brug af ophavsrettigheder, men i aftalen om AV-Pakken har man holdt sig til de nødvendige begrænsninger. I aftalen af 5. november 2010 er det således i pkt. 6.1. om baggrundsmusik i biblioteksrummet anført, at lokaler/caféområder med salg af mad, snacks og drikkevarer (konsumsalg) ikke er omfattet af aftalen. Når der gælder denne begrænsning, skyldes det, at musikfremførelsen ellers ville blive brugt i kommercielt øjemed. Det er selvsagt ikke meningen, at AV-Pakken fx skal dække en café-forpagters fremførelse af musik for caféens gæster. Men i et tilfælde, hvor biblioteks- og caférummet går ud i ét, vil rettighedshaverne dog næppe give sig til at

måle, om brugerne i caféen kan høre den musik, der afspilles i biblioteksrummet.

Et andet positivt træk ved aftalen om AV-Pakken er dens dynamiske karakter. Der er lagt op til en løbende drøftelse mellem aftaleparterne. Hvilke af DR's egenproducerede tv-udsendelser, som bibliotekerne må vise tidsforskudt, er således eksempelvis ikke udtømmende angivet i aftalen, men afhænger af bibliotekernes bidrag i forbindelse med vedkommende tv-udsendelse. Aftaleparterne vil sammen afklare sådanne fortolkningsspørgsmål, og Statsbiblioteket har allerede oprettet en FAQ med svar på spørgsmål fra bibliotekerne. I det omfang aftalen om AV-Pakken giver anledning til tvivl, vil Statsbiblioteket tage spørgsmålet op med rettighedshaverne.

Det er endvidere Statsbibliotekets og styrelsens forventning, at AV-Pakken fremadrettet kommer til at omfatte flere brugsrettigheder, fx udlån/streaming af DR's tv-udsendelser i lighed med den løsning, som Statsbiblioteket lancerer primo maj for universitetsbrugere m.fl. Fremførelse af tv som flow fra BBC World News og dk4 er eksempler på, at mulighederne i AV-Pakken er blevet udvidet efter indgåelse af aftalen med rettighedshaverne.

3.2 Rettighedsklarering ad hoc?

Det har været intentionen med AV-Pakken, at der etableres en samlet løsning for folkebibliotekernes rettighedsklarering for brug af AV-materialer i modsætning til rettighedsklarering ad hoc. Det må derfor antages, at den pågældende ophavsretlige forvaltningsorganisation på sigt vil være mindre tilbøjelig til at klarere rettigheder fra gang til gang, fx pr. arrangement, og i stedet henvise vedkommende bibliotek til at købe AV-Pakken. Ellers er det vanskeligt at se, hvordan den i aftalen om AV-Pakken forudsatte administrative lettelse for rettighedshaverne kan realiseres.

3.3 Ophavsretlig lovliggørelse

Med AV-Pakken vil der bestå en betydelig mindre risiko for, at bibliotekerne ulovligt anvender AV-materialer. Det skal i den forbindelse fremhæves, at enhver aktivitet, der involverer offentlig fremførelse af musik, er dækket af aftalen om AV-Pakken. Bibliotekerne er næppe altid opmærksom på rettighedsklarering ved offentlig fremførelse af musik i forbindelse med foredrag eller underholdningsaktiviteter for børn e.l. Da bibliotekerne hidtil har klareret rettigheder til brug af AV-materialer ad hoc, vil der i tilknytning til administration af AV-Pakken givet også ske en afklaring af ophavsretlige tvivlsspørgsmål på området.

3.4 AV-Pakken afhænger af bibliotekernes tilbagemeldinger

AV-Pakken udgør et grundlag for, at audiovisuelle virkemidler kan indgå i folkebibliotekernes formidling over for brugerne. AV-Pakken er et resultat af langvarige og intense forhandlinger, hvor aftaleparterne har måttet rykke sig betydeligt i forhold til de første forhandlingsudspil. Men det er nu, det skal vise sig, om AV-Pakken imødekommer bibliotekernes behov, og om løsningen er rigtig til prisen.

Det er derfor af afgørende betydning, at folkebibliotekerne giver Statsbiblioteket tilbagemeldinger om AV-Pakken, hvad enten de vælger at købe pakken eller ej. Det

kan ikke fremhæves kraftigt nok, hvor vigtige bibliotekernes tilbagemeldinger er. Det er selvsagt alene bibliotekerne, der kan vurdere, om AV-Pakken opfylder behovene på området. Den rigtige løsning for bibliotekernes brug af AV-materialer kan imidlertid kun nås gennem forhandling med rettighedshaverne, og her vil bibliotekernes tilbagemeldinger være et godt udgangspunkt for de videre drøftelser om justeringer eller ændringer af AV-Pakken.